

ISSN 2222-4459 (Print)
ISSN 2311-116X (Online)

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«БІЗНЕС ІНФОРМ»
№ 1 '2023 р. (540)

Періодичність 1 раз на місяць

Видається із січня 1992 р.

Свідоцтво про реєстрацію

КВ №19905-9705 ПР від 02.04.2013 р.

ЗАСНОВНИКИ:

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР

ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ

НАН УКРАЇНИ (ХАРКІВ)

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ

ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. С. Кузнеця

ВИДАВЕЦЬ:

ФОП Лібуркіна Л. М.

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор: д-р екон. наук, проф.

В. С. Пономаренко

Науковий редактор: д-р екон. наук, проф.,
член-кор. НАН України **М. О. Кизим**

Випусковий редактор: д-р екон. наук, проф.
В. Є. Хаустова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р екон. наук, проф.

Абуселідзе Г. (Батумі, Грузія)

д-р екон. наук, проф.

Алексєєв І. В. (Львів, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Биков О. О. (Мінськ, Республіка Білорусь)

д-р екон. наук, проф.

Благуєв І. С. (Івано-Франківськ, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Бублик М. І. (Львів, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Гавкалова Н. Л. (Харків, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Дмитришин Л. І. (Івано-Франківськ, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Іванов Ю. Б. (Харків, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Корнєєв В. В. (Київ, Україна)

д-р екон. наук, проф.

Прохорова В. В. (Харків, Україна)

д-р екон. наук, доц.

Тищенко В. Ф. (Харків, Україна)

**У журналі можуть друкуватися основні
результати дисертаційних робіт
з економічних наук**

Журнал реферується у загальнодержавній
реферативній базі даних «Україніка наукова» та
в українському реферативному журналі «Джерело»

ЖУРНАЛ «БІЗНЕС ІНФОРМ» ПРЕДСТАВЛЕНО В МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ ДАНИХ, РЕПОЗИТОРІЯХ І ПОШУКОВИХ СИСТЕМАХ:

- Ulrichsweb Global Serials Directory (США);
- Research Papers in Economics (США);
- Index Copernicus (Польща);
- Directory of Open Access Journals;
- Academic Journals Database (Швейцарія);
- Research Bible (Японія);
- Open Academic Journals Index;
- GetInfo (Німеччина);
- BASE (Німеччина);
- OpenAIRE (Європейський Союз);
- SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія);
- Library Hub Discover (Велика Британія);
- J-Gate (Індія);
- Open Access Library;
- Advanced Science Index;
- Академия Google (США);
- InfoBase Index;
- WorldCat

ЗІ СПИСКУ

ДРУКОВАНИХ (ЕЛЕКТРОННИХ) ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ,
ЩО ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО ПЕРЕЛІКУ НАУКОВИХ ФАХОВИХ
ВИДАНЬ УКРАЇНИ

Журнал «Бізнес Інформ» («Бизнес Информ», «Business Inform»)
(Співзасновники: НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця)

Додаток 10 до Наказу Міністерства освіти і науки України
від 12.05.2015 р. № 528

На підставі Наказу МОН України від 28 грудня
2019 р. № 1643 (Додаток 4) журнал «Бізнес Інформ»
включено до категорії «Б»

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

- Гамерська І. С., Олійник Т. І. Обґрунтування важливості
дотримання етичних принципів для забезпечення
добросовісності в наукових дослідженнях..... 6
- Волоснікова Н. М., Максименко Я. А., Сержанов В. В.,
Абрамов Ф. В. Напівформальні правила як чинник
динаміки ефективності формальних правил фінансового
моніторингу 12

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

- Шуба М. В., Гончаренко К. О. Місце країн Європейського
Союзу на світовому фармацевтичному ринку 18
- Стрілок І. І. Основи побудови процесу розвитку
міжнародної компанії 24

ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА

- Корепанов О. С., Лазебник Ю. О., Чала Т. Г.,
Корнієнко В. В. Статистичний аналіз та прогнозування
складових національного валютного ринку в умовах
вторгнення рф в Україну 31

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

- Шабельник Т. В., Марена Т. В., Шабельник М. М.
Модель контролю та оцінки ризику зовнішньоекономічної
безпеки національних економік в умовах світових криз..... 40

ЕКОЛОГІЯ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

- Нестерова К. С., Щербата М. Ю., Гришова Р. В. Ризики розвитку циркулярної моделі економіки в умовах нестабільності світового ринку 48
- Руденко І. В. Економічні інструменти подолання екологічних проблем в Україні..... 53

ОСВІТА І НАУКА

- Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С., Ілляшенко Н. С. Розвиток закладів вищої освіти в умовах четвертої промислової революції..... 60

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- Дорофєєв О. В. Напрями формування співпраці територіальних громад у сфері забезпечення місцевого економічного розвитку 68
- Панасенко Н. А. Співробітництво територіальних громад у сфері реалізації потенціалу розвитку туризму 74
- Сердюк О. І. Розвиток кластерів як інструмент активізації міжмуніципальної співпраці..... 86

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

- Резнікова Н. В., Чугаєв О. А., Птащенко О. В., Івашенко О. А. Вплив особливостей розвитку покоління Y на становлення сучасного міжнародного ринку праці..... 86
- Рудакова С. Г., Щетініна А. В., Поплавська О. М., Данилевич Н. С., Лазарева І. Є. Гендерний баланс в Україні: індикатори, проблеми та цифровий формат забезпечення..... 94
- Степанова Е. Р. Соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб 101

ЕКОНОМІКА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

- Димченко О. В., Смачило В. В., Рудаченко О. О., Хайло Я. М. Проблеми та перспективи повоєнного розвитку підприємств сфери життєзабезпечення міст з урахуванням підприємницької складової 108

ЕКОНОМІКА ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ

- Лучникова Т. П., Тарновська І. В., Воробйов Є. В. Адаптація транспортних підприємств України до умов воєнного стану..... 116

ОБЛІК І АУДИТ

- Євдокименко В. К., Кузь В. І. Інструментарій управлінського обліку: ідентифікація та ефективність 123

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ

- Шуба О. А., Чорна А. В. Сучасний стан світового фондового ринку та виклики його розвитку..... 130
- Гнатченко Є. Ю., Тараруєв Ю. О. Діагностика конкурентоздатності фондових бірж України 137
- Недільська А. В., Куровська Н. О., Куровський О. Є. Особливості капіталізації ринку цінних паперів в Україні 145

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Україна, 61001, Харків,
пров. Інженерний, 1а,
Бібліотечний корп., 2 пов., к. 224.
Тел./факс: (057) 702-05-25
e-mail: biz_inf@ukr.net
www.business-inform.net

АДРЕСА ВИГОТІВНИКА:

ФОП Озеров Г. В.
Україна, 61003, Харків,
вул. Університетська, 3, к. 9.

ПЕРЕДПЛАТА:

- у Видавця;
- ТОВ «Меркурій Експрес»:**
Україна, 49008, Дніпро,
вул. Театральна, 2, оф. 302.
Тел.: (093) 393-57-40

Науковий журнал

БІЗНЕС ІНФОРМ BUSINESS INFORM

Видається 1 раз на місяць

Мова видання – українська, англійська

Рекомендовано до друку рішеннями: вченої ради ХНЕУ № 1 від 16.01.2023 р. вченої ради НДЦ ІПР НАНУ № 1 від 23.01.2023 р.

Здано до набору 12.12.2022 р.

Підписано до друку 23.01.2023 р.

Формат 60 x 84/8.

Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 24,41. Обл.-вид. арк. 31,73.

Надруковано у ФОП Озеров Г. В.

Замовлення № 32. Наклад 100 прим.

© БІЗНЕСІНФОРМ, 2023

Шубенко І. А. Єдність кредитного ризику як ризику кредитора та ризику позичальника: минуле та сучасний підхід	151
Нежива М. О., Мисюк В. О. Протидія шахрайству в умовах війни	160

МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ

Вострякова В. І. Біоекономіка як комплексна система забезпечення сталого розвитку країни.....	167
Шумська Г. М. Розробка напрямів забезпечення дієвості публічного управління як основи соціально-економічного розвитку України.....	177
Рибалко-Рак А. А., Білан А. П., Держій Р. В., Кужель Н. А. Процедура прийняття рішення щодо вибору сучасних інформаційних технологій	

у концепції процесного підходу до управління підприємство.....	184
Шимко О. В. Інтеграція ризик-менеджменту в систему управління якістю торговельного підприємства	191
Гусева О. Ю., Захаржевська А. А. Діагностика розвитку управління ризиками телекомунікаційних підприємств	196
Захарова Н. Ю. Управління ризиками на підприємстві: сутність, підходи та методи	203

РЕЦЕНЗІЇ

Рецензія на підручник «Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві» Давидової О. Ю.....	210

CONTENT

ECONOMIC THEORY

Hamerska I. S., Oliinyk T. I. Substantiating the Importance of Adherence to Ethical Principles to Ensure Integrity in Scientific Research.....	6
Volosnikova N. M., Maksymenko I. A., Serzhanov V. V., Abramov F. V. Semi-Formal Rules As a Factor in the Dynamics of the Efficiency of Formal Rules of Financial Monitoring.....	12

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Shuba M. V., Honcharenko K. O. The Place of the European Union Countries in the Global Pharmaceutical Market.....	18
Strilok I. I. The Basics of Building an International Company Development Process.....	24

ECONOMIC STATISTICS

Korepanov O. S., Lazebnyk I. O., Chala T. G., Kornienko V. V. A Statistical Analysis and Forecasting of the Components of the National Market of Foreign Exchange in the Conditions of the Russian Invasion of Ukraine	31

ECONOMIC AND MATHEMATICAL MODELING

Shabelnyk T. V., Marena T. V., Shabelnyk M. M. The Model of Control and Risk Assessment of Foreign Economic Security of National Economies in the Conditions of Global Crises.....	40

ECOLOGY AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT

Nesterova K. S., Shcherbata M. Y., Hryshova R. V. Risks for the Development of a Circular Model of the Economy in Conditions of Instability of the World Market	48
Rudenko I. V. The Economic Instruments for Overcoming Ecological Problems in Ukraine.....	53

EDUCATION AND SCIENCE

Illiashenko S. M., Shypulina Yu. S., Illiashenko N. S. The Development of Higher Education Institutions in the Context of the Fourth Industrial Revolution	60

REGIONAL ECONOMY

Dorofeyev O. V. The Directions of Formation of Cooperation of Territorial Communities in the Sphere of Ensuring Local Economic Development.....	68
Panasenko N. L. Cooperation of Territorial Communities in the Field of Realizing the Potential of Tourism Development.....	74
Serdiuk O. I. Development of Clusters as an Instrument for Activation of Intermunicipal Cooperation	86

LABOR ECONOMICS AND SOCIAL POLICY

Reznikova N. V., Chugaiev O. A., Ptashchenko O. V., Ivashchenko O. A. The Influence of the Features	

of the Development of Generation Y on the Formation of the Modern International Labor Market	86
Rudakova S. H., Shchetinina L. V., Poplavska O. M., Danylevych N. S., Lazarieva I. Ye. Gender Balance in Ukraine: The Indicators, Problems, and Digital Format of Support	94
Stepanova E. R. Social Security of Internally Displaced Persons.....	101

ECONOMICS OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES

Dymchenko O. V., Smachylo V. V., Rudachenko O. O., Khailo Ya. M. The Problems and Prospects of the Post-War Development of Enterprises in the Sphere of Urban Life Provision, Taking into Account the Entrepreneurial Component	108

ECONOMICS OF TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

Luchnikova T. P., Tarnovska I. V., Vorobiov Ye. V. Adapting the Transport Enterprises of Ukraine to the Conditions of Martial Law	116

ACCOUNTING AND AUDITING

Yevdokymenko V. K., Kuz V. I. An Instrumentarium for Managerial Accounting: Identification and Efficiency	123

FINANCE, MONEY CIRCULATION AND CREDIT

Shuba O. A., Chorna A. V. The Current State of the World Stock Market and the Challenges of Its Development.....	130
Gnatchenko Ye. Yu., Tararuiev I. O. Diagnosing the Competitiveness of Ukrainian Stock Exchanges	137
Nedilska L. V., Kurovska N. O., Kurovskyi O. Ye. Peculiarities of Capitalization of the Securities Market in Ukraine	145
Shubenko I. A. Unity of Credit Risk as Creditor's Risk and Borrower's Risk: The Past and the Approach of Present-Day	151
Nezhyva M. O., Mysiuk V. O. Anti-Fraud During the War	160

MANAGEMENT AND MARKETING

Vostriakova V. I. Bioeconomy as a Complex System of Ensuring the Country's Sustainable Development.....	167
Shumska H. M. Elaborating the Directions for Ensuring the Effectiveness of Public Administration as a Basis for Socioeconomic Development of Ukraine	177
Rybalko-Rak L. A., Bilan L. P., Derzhii R. V., Kuzhel N. L. The Decision-Making Procedure Regarding the Choice of Modern Information Technologies in the Conception of the Process Approach to Enterprise Management.....	184
Shymko O. V. Integration of Risk Management Into the Quality Management System of Trading Enterprise	191

Guseva O. Yu., Zakharzhevskaya A. A. Diagnostics of the Development of Risk Management of Telecommunications Enterprises.....	196
Zakharova N. Yu. Risk Management in the Enterprise: The Essence, Approaches, and Methods.....	203

REVIEWS

Review on the textbook "Quality management of products and services in the hotel and restaurant industry" by Davydova O. Yu.	210

УДК 352.072.2
JEL: H10; H73; H77; O18
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-68-73>

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СПІВПРАЦІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

©2023 ДОРОФЄЄВ О. В.

УДК 352.072.2
JEL: H10; H73; H77; O18

Дорофеев О. В. Напрями формування співпраці територіальних громад у сфері забезпечення місцевого економічного розвитку

У дослідженні розкрито актуальність проблематики співробітництва територіальних громад у сфері активізації місцевого економічного розвитку. Метою дослідження є ідентифікація проблемних аспектів, а також обґрунтування рекомендацій у частині реалізації співпраці територіальних громад щодо забезпечення економічного розвитку на місцевому рівні. На прикладі аналізованої в дослідженні однієї зі громад Полтавщини здійснено аналіз стану її економічного розвитку, зокрема в частині рівня та структури підприємницької активності, стану функціонування та розвитку промисловості, сільського господарства, інших видів економічної діяльності. Ідентифіковано проблемні аспекти та перспективи місцевого економічного розвитку громади. Обґрунтовано перспективні напрями міжмуниципальної співпраці громади, зокрема у сферах розвитку хабів у базових видах діяльності; промислових кластерів та інших центрів акумулювання ділової активності; реалізації туристичного потенціалу громади; підтримки інвестиційних і підприємницьких проектів у сфері створення підприємств у галузях реального сектора економіки з високим рівнем доданої вартості та глибини переробки продукції; стимулювання підприємницької активності місцевих мешканців. Наукова новизна результатів дослідження полягає в розширенні інструментарію міжмуниципального співробітництва громад у сфері місцевого економічного розвитку. Практичне значення результатів дослідження – в тому, що визначено перелік інструментів, які можуть бути реалізовані територіальними громадами для усунення перешкод і забезпечення більш ефективного стимулювання місцевого економічного зростання. Показано, що особливо важливим аспектом у контексті розвитку міжмуниципальної співпраці територіальних громад в економічній сфері є узгодження політики фінансового стимулювання в частині місцевих податків і зборів, міжмуниципального співробітництва у сфері ресурсної та організаційної підтримки суб'єктів малого бізнесу (зокрема, новостворюваних), налагодження співпраці агенцій місцевого економічного розвитку із завданнями консультування місцевого населення та бізнесу, допомоги населенню у створенні власної справи, її супроводу, створення територіальних бізнес-інкубаторів.

Ключові слова: державне управління, децентралізація, територіальні громади, місцеве самоврядування, міжмуниципальна співпраця.

Рис.: 1. Бібл.: 9.

Дорофеев Александр Викторович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Полтавський державний аграрний університет (вул. Сковороди, 1/3, Полтава, 36003, Україна)

E-mail: olexandr.dorofeev@pdaa.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8608-0501>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1316437>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57192004739>

UDC 352.072.2
JEL: H10; H73; H77; O18

Dorofyeyev O. V. The Directions of Formation of Cooperation of Territorial Communities in the Sphere of Ensuring Local Economic Development

The study reveals the relevance of the problem of cooperation between territorial communities in the field of enhancing local economic development. The purpose of the study is to identify problematic aspects, as well as to substantiate recommendations in the part of implementing cooperation between territorial communities to ensure economic development at the local level. On the example of one of the communities of Poltava region an analysis of the state of its economic development was carried out, in particular in terms of the level and structure of entrepreneurial activity, the state of functioning and development of industry, agriculture, and other types of economic activity. Problematic aspects and prospects of local economic development of the community are identified. Promising directions of intermunicipal cooperation of the community, in particular in the areas of hub development in basic activities, are substantiated; industrial clusters and other centers of accumulation of business activity; realization of the tourist potential of the community; support of investment and entrepreneurial projects in the field of creation of enterprises in the sectors of the real sector of the economy with a high level of added value and depth of processing of products; stimulating the entrepreneurial activity of local residents. The scientific novelty of the research results in expanding the instrumentarium of intermunicipal cooperation of communities in the sphere of local economic development. The practical significance of the research results is that a list of instruments that can be implemented by territorial communities to remove obstacles and ensure more effective stimulation of local economic growth is determined. It is displayed that a particularly important aspect in the context of the development of intermunicipal cooperation of territorial communities in the economic sphere is the harmonization of fiscal stimulation policy in terms of local taxes and fees, intermunicipal cooperation in the field of resource-based and organizational support for small businesses (in particular, newly created entities), establishing cooperation between local economic development agencies and the tasks of advising local population and business, helping the population in creation of own business, its support, creation of territorial business incubators.

Keywords: public administration, decentralization, territorial communities, local self-government, intermunicipal cooperation.

Fig.: 1. Bibl.: 9.

Dorofyeyev Olexandr V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, Poltava State Agrarian University (13 Skovorody Str., Poltava, 36003, Ukraine)

E-mail: olexandr.dorofeev@pdaa.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8608-0501>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1316437>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57192004739>

Як свідчить зарубіжний досвід, міжмуніципальне співробітництво є однією з ефективних форм підвищення ефективності функціонування органів місцевого самоврядування. Власне, ідея тут полягає в тому, що за рахунок об'єднання зусиль громади можуть залучити більші обсяги необхідного ресурсу, іноді віднайти той ресурс, яким самі не володіють. Крім того, співробітництво надає можливості так званого ефекту синергії, коли спільні зусилля дають більший результат, аніж відповідні зусилля поодиночі. Співпраця – це також часто і можливість поліпшення доступу виробників з однієї громади до збуту продукції на теренах іншої. Не менш відомими стали і практики бізнес-співпраці, коли за рахунок міжмуніципального співробітництва знаходять спільні точки дотику, співпрацюють і розвиваються суб'єкти різних секторів підприємництва з однієї та іншої територіальної громади.

Однак міжмуніципальна співпраця територіальних громад нині в Україні не надто розвинена, і це негативно в аспекті існування її потенціалу для пришвидшення процесів місцевого економічного зростання, а також поліпшення якості життя місцевого населення. Зміна ситуації потребує вдосконалення теоретико-методичних засад і розробки прикладного інструментарію міжмуніципальної співпраці територіальних громад в Україні.

Концептуальні класичні інституційно-методичні основи та положення територіальних громад широко розкриті та опрацьовані в наукових працях О. Бобровської [1], І. Дегтярьової [3], В. Небрат [7], К. Тищенко [9] та інших публікаціях. Проблематиці вдосконалення інституціонального забезпечення функціонування та розвитку територіальних громад у нашій країні та за кордоном присвячені дослідження С. Граба [2], Ю. Кириченко [4], В. Наконечного [6] та інших науковців. Переважно практичні положення функціонування та розвитку територіальних громад, формування інструментарію місцевого економічного та соціального розвитку, його реалізації та очікуваних наслідків достатньо вивчені та розкриті Р. Лупаком та А. Дідич [5], К. Поповою [8].

Отже, реформа децентралізації в Україні продовжує відбуватися та вже забезпечила істотні зрушення в системі державного і публічного управління. Всі ці процеси, як і їх гіпотетичні наслідки та подальші сценарії та тенденції розвитку ситуації, достатньо ретельно вивчені й опрацьовані вітчизняними та зарубіжними науковцями. Однак питанням міжмуніципальної співпраці громад увага приділена все ще недостатньо. Таким чином, перспективними є подальші наукові пошуки в царині винайдення нових, більш якісних та ефективних механізмів та інструментів співробітництва територіальних громад, здатних надати новий імпульс місцевому економічному розвитку.

Метою статті є ідентифікація проблемних аспектів, а також обґрунтування рекомендацій у час-

тині розвитку та підвищення ефективності співпраці територіальних громад щодо забезпечення економічного розвитку на місцевому рівні в Україні.

Це дослідження виконане на прикладі однієї із громад Полтавської області. Ідентифікації напрямів місцевого економічного розвитку та в подальшому використанню в таких цілях інструментарію співпраці територіальних громад передуватиме здійснення аналізу поточного стану економічного розвитку громади та, відповідно, виявлення проблемних сфер і перешкод. Попередній аналіз стану економічного розвитку аналізованої громади дав підстави для висновку про наявність позитивних тенденцій. Так, у 2022 р. на території громади функціонувало 2525 суб'єктів господарювання, з яких близько 93% – безпосередньо суб'єкти бізнесу. Чисельність юридичних осіб складала 964 од. (або 38,2%). Тоді як 61,8% (1561 од.) – фізичні особи – підприємці (з них 74,6% суб'єктів перебуває на 1–2 групах оподаткування та 24,3% – на 3 групі оподаткування).

Загалом, на території громади, за окремими винятками (округи, де локалізовано близько 10 і більше юридичних осіб – підприємств), також переважає частка фізичних осіб – підприємців, що логічно з огляду на значно нижчі трансакційні витрати, необхідні для створення суб'єкта господарювання та відкриття нового бізнесу.

Підприємницька активність населення (у секторі фізичних осіб – підприємців) громади висока. Чисельність ФОП у розрахунку на 10 тис. осіб становить 382,2 од., тоді як середнє значення цього показника в регіоні – 428 од. Однак, як і для більшості інших громад, висока ділова активність досягається в основному за рахунок адміністративного центру. Тут сконцентровано 81,8% від загальної чисельності суб'єктів господарювання та 81,3% від загальної чисельності фізичних осіб – підприємців громади, а чисельність ФОП у розрахунку на 10 тис. населення вища, ніж у громаді загалом.

У галузевій структурі економіки за чисельністю підприємств – юридичних осіб переважають торгівля, сільське та лісове господарство, переробна промисловість. Зокрема, це такі види економічної діяльності, як оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів – 24,5%; сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство – 14,2% і переробна промисловість – 12,8% (рис. 1). Сукупно на торгівлю, сільське господарство та промисловість припадає понад 50% усіх підприємств, які здійснюють свою діяльність на території громади.

З огляду на те, що саме підприємства відіграють значну роль у місцевому економічному розвитку (обсяги господарювання, чисельність зайнятих, податкові надходження тощо), галузеву структуру економіки громади можна вважати достатньо раціональною, з певними зауваженнями в частині малої чисельності

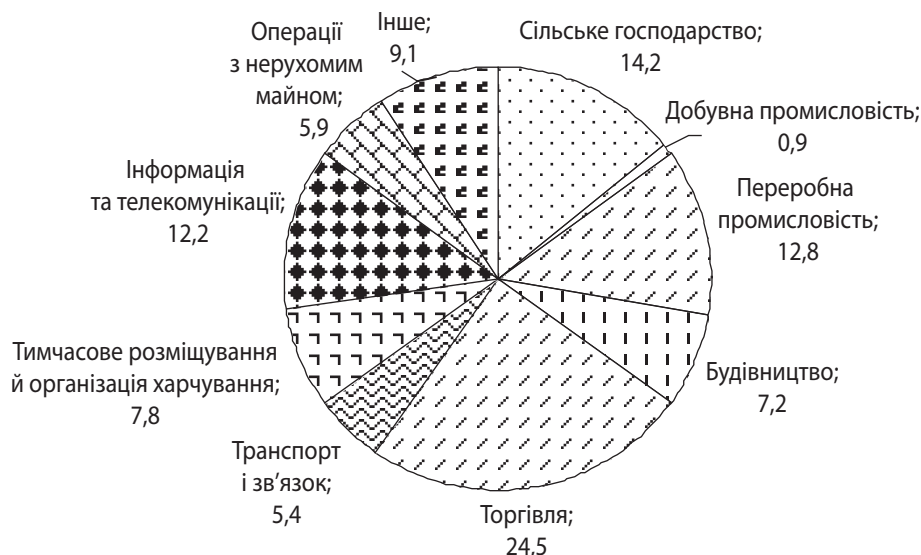

Рис. 1. Структура чисельності суб'єктів господарювання – юридичних осіб територіальної громади за видами економічної діяльності

Джерело: авторська розробка.

та частки підприємств таких видів економічної діяльності, що входять до реального сектора економіки (будівництво, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, тимчасове розміщування й організація харчування, інформація та телекомунікації).

Щодо галузевої структури фізичних осіб – підприємців, які здійснюють свою діяльність на території громади, то тут переважає спеціалізація на роздрібній торгівлі в неспеціалізованих магазинах. Загалом такий вид діяльності притаманний 68,8% ФОП громади та ще 2,8% здійснює оптову торгівлю, що підтверджує більшу зорієнтованість населення на здійснення торгово-посередницьких операцій, аніж на інвестування у створення об'єктів виробничого бізнесу. 4,1% суб'єктів цього сектора місцевої економіки надає в оренду приміщення. З іншого боку, частина фізичних осіб – підприємців (5,7%) спеціалізується на автотранспортних перевезеннях, 5,5% надають різного роду споживчі послуги населенню, а 2,2% спеціалізуються на постачанні готових страв.

Промисловий потенціал громади представлений підприємствами, які здійснюють економічну діяльність у таких галузях промисловості, як добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; переробна промисловість, зокрема виробництво харчових продуктів, виробництво напоїв; текстильне виробництво; оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини і корка, крім меблів; виготовлення виробів із рослинних матеріалів; виробництво продуктів нафтоперероблення; виробництво виробів із пластмас; виробництво готових металевих виробів;

виробництво електричного устаткування; виробництво меблів та іншої продукції.

Промисловий потенціал громади також представлений виробництвом молочної продукції, хліба та хлібобулочних виробів; виробництвом безалкогольних напоїв; лісопилиним і стругальним виробництвом; виробництвом будівельних конструкцій і виробів із пластмас; виробництвом меблів для офісів і підприємств торгівлі; добуванням корисних копалин.

Сільське та лісове господарство також є одним із провідних видів економічної діяльності. Виробництвом сільськогосподарської продукції займаються приватні підприємства, фермерські господарства, сімейні фермерські господарства та особисті селянські господарства. Серед посівів переважають озимі зернові, соя, кукурудза, картопля, морква, буряк. На території громади є господарства, які займаються ягідництвом і садівництвом. Окремі суб'єкти господарювання спеціалізуються і на галузі тваринництва. Це розведення ВРХ, свиней, овець і кіз, свійської птиці, інших тварин. Наявні також і представники галузі рибного господарства.

Отже, галузева структура економіки громади достатньо раціональна, однак з істотними диспропорціями в розвитку адміністративного центру та решти територій громади; ділова активність в адміністративному центрі перевищує середню регіональну (за кількістю ФОП на 10 тис. населення). Громада має потенційні інвестиційні майданчики. Громада потребує активізації процесів розвитку бізнесу, однак для цього має бути створена відповідна інфраструктура – виробничо-збутові хаби, промислово-торговельні кластери, інституції підтримки малого підприємництва). Для ринку пра-

ці громади характерна тіньова зайнятість, зокрема в секторах будівництва, ремонту, побутових послуг тощо. Наявна хороша пропозиція робочих місць (в основному стосується менеджерів з продажу та фахівців з регіонального розвитку, технологів та фахівців робітничих професій, продавців-консультантів, касирів, різноробочих), ринок праці в адміністративному центрі громади достатньо збалансований; на інших, сільських територіях громади має працевдалишкову кон'юнктуру.

Виходячи з результатів аналізу економічного розвитку аналізованої громади можна визначити такі проблемні аспекти її подальшого функціонування та розвитку:

- ✦ низький рівень фінансово-економічної самодостатності громади, що проявляється в недостатньому внеску місцевого бізнесу у формування доходів місцевого бюджету, створення нових робочих місць і забезпечення зайнятості та доходів місцевого населення, здійснення інфраструктурних інвестицій і т. п.;
- ✦ відсутність об'єктів великого виробничого бізнесу, а також значних інвестицій у створення нових середніх і великих промислових підприємств (включно з новими робочими місцями, а також формуванням під них соціальної та житлово-комунальної інфраструктури), суб'єктів інших видів економічної діяльності реального сектора економіки;
- ✦ переважаючий сировинний характер виробництва продукції сільського господарства, мала чисельність підприємств з переробки та виготовлення продукції кінцевого виробництва з високим рівнем доданої вартості продукції;
- ✦ нижчий рівень ділової активності населення на сільських територіях (порівняно із адміністративним центром громади);
- ✦ низька якість автомобільних доріг та розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури у віддалених населених пунктах, що знижує їх інвестиційну привабливість та якість життя місцевого населення.

З огляду на ідентифіковані проблеми місцевого економічного розвитку найбільш перспективними напрямками соціально-економічного розвитку громади та використання в таких цілях інструментів міжмуніципальної співпраці слід визначити такі:

- ✦ створення нових підприємств, а також модернізація та нарощення виробничих потужностей діючих;
- ✦ розвиток транспортно-логістичної інфраструктури та системи збуту продукції, зокрема на експорт та в інші регіони країни. ОМС громади слід активізувати співпрацю із сусідніми громадами в частині виділення фінансового ресурсу на формування спільних

револьверних фондів, а також надання місцевих гарантій для підприємств, які залучають кредитні ресурси під модернізацію/створення нових виробничих потужностей;

- ✦ розвиток виробничо-збутової інфраструктури, промислових кластерів та інших центрів акумулювання ділової активності. Для цього громади можуть розвивати спільну інфраструктуру (індустріальні парки, техніко-впроваджувальні зони, центри залучення інвестицій тощо з метою залучення на територію громади нових великих і середніх підприємств);
- ✦ підтримка інвестиційних і підприємницьких проектів у сфері створення підприємств у галузях економіки з високим рівнем доданої вартості та глибини переробки продукції. У цьому напрямі громадам слід впроваджувати спільні заходи у сферах фінансового лізингу з метою придбання для підприємств обладнання й устаткування, техніки та технологій;
- ✦ підтримка виробничої кооперації в сільському господарстві;
- ✦ стимулювання підприємницької активності місцевих мешканців.

Для цього потрібно узгодити політику фінансово-господарства в частині місцевих податків і зборів, міжмуніципального співробітництва у сфері ресурсної та організаційної підтримки суб'єктів малого бізнесу (зокрема новостворюваних), налагодити співпрацю агенцій місцевого економічного розвитку зі завданнями консультування місцевого населення та бізнесу, допомоги населенню у створенні власної справи, її супроводу, створення територіальних бізнес-інкубаторів.

Окремо потрібно наголосити на тому, що ключовим завданням місцевого економічного розвитку на рівні громад є активізація розвитку малого бізнесу. Міжмуніципальна співпраця в цій сфері має орієнтуватися на досягнення таких цілей:

- ✦ залучення більшої частини населення громади до підприємницької діяльності (розширення місткості внутрішнього ринку, стимулювання попиту на продукцію (послуги) малих підприємств);
- ✦ зростання частки прибуткових та ефективних суб'єктів малого підприємництва (збільшення чисельності діючих малих і середніх підприємств у галузях реального сектора економіки);
- ✦ збільшення внеску малого та середнього бізнесу в розвиток економіки (обсяги виробництва та реалізації продукції, надання послуг, зайнятості, формування внутрішнього ринку, залучення інвестицій, використання старопромислових зон для відкриття малих і середніх виробництв);
- ✦ реалізація потенціалу галузевого розвитку економіки за рахунок новостворених суб'єктів

- малого підприємництва (розвиток суб'єктів інформаційно-комунікаційних технологій у середні та великі підприємства, збільшення обсягів діяльності малих промислових підприємств, суб'єктів сфери транспорту, споживчих послуг, сфери спорту, розваг і відпочинку);
- ✦ нарощування експортного потенціалу за рахунок малих і середніх підприємств (формування конкурентоспроможного високотехнологічного експортно орієнтованого сектора малих і середніх підприємств для диверсифікації економіки громади);
- ✦ збільшення внеску малого та середнього бізнесу в інноваційно-технологічний розвиток (збільшення чисельності стартапів, пов'язаних із розробкою, залученням, упровадженням технологічних інновацій, розвиток співпраці малих, середніх підприємств з великими підприємствами переробної промисловості та високотехнологічних послуг);
- ✦ поліпшення фінансово-економічного стану в секторі малого та середнього підприємництва, формування інвестиційного потенціалу громади (формування системи фінансово-інвестиційного забезпечення підтримки стартапів);
- ✦ створення та активізація діяльності інститутів розвитку малого бізнесу (фонди сприяння розвитку малих форм підприємств (особливо в науково-технічній сфері, IT), венчурні фонди, інтернет-ініціативи, фонди інфраструктурних програм, інноваційні центри);
- ✦ збільшення внеску підприємств МСП у забезпечення зайнятості, розвиток кадрів робітничих професій, розвиток ринку праці, стримування міграції молодих фахівців;
- ✦ формування єдиної інформаційно-сервісної інфраструктури функціонування, розвитку та співпраці суб'єктів малого і середнього бізнесу, вирішення проблемних ситуацій, удосконалення інструментів оперативного моніторингу стану та тенденцій розвитку МСП громад – учасниць міжмуніципальної співпраці.

ВИСНОВКИ

Отже, у міжмуніципальній співпраці криється достатньо потужний потенціал активізації та формування ресурсного забезпечення розвитку територіальних громад. Напрямами та інструментами його реалізації можуть бути обрані такі:

- ✦ створення нових підприємств, а також модернізація та нарощення виробничих потужностей діючих, розвиток транспортно-логістичної інфраструктури та системи збуту продукції (використання револьверних фондів, місцеві гарантії для підприємств, які залучають кредитні ресурси під модернізацію виробничих потужностей);
- ✦ розвиток виробничо-збутових хабів, промислових кластерів та інших центрів акумулювання ділової активності (створення майданчиків залучення на територію громади нових великих і середніх підприємств);
- ✦ підтримка інвестиційних і підприємницьких проектів у сфері створення підприємств у галузях реального сектора економіки з високим рівнем доданої вартості та глибини переробки продукції (фінансовий лізинг з метою придбання для підприємств обладнання й устаткування, техніки та технологій; виробнича та обслуговуюча кооперація);
- ✦ стимулювання підприємницької активності місцевих мешканців (податкове стимулювання в частині місцевих податків і зборів, міжмуніципальне співробітництво у сфері ресурсної й організаційної підтримки суб'єктів малого бізнесу (зокрема новостворюваних).

Подальші наукові дослідження в цьому напрямі стосуються формування управлінських характеристик розвитку співробітництва територіальних громад у сфері забезпечення місцевого економічного розвитку. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бобровська О. Ю. Ресурсна теорія в проекції на розвиток територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 1. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/14.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/14.pdf)
2. Граб С. Політико-правові погляди В. Липинського та М. Драгоманова про місцеве самоврядування в Україні // Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія та сучасність (аспекти права) : матеріали Шостої Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 30 травня 2017 р.). Львів : ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2017. С. 25–30.
3. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 4. С. 141–148.
4. Кириченко Ю. М. Територіальна громада як базовий елемент системи місцевого самоврядування України: теоретичне визначення. *Форум права*. 2012. № 4. С. 451–457. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5321/Terytorialna%20hromada%20yak%20bazovyi%20element%20systemy_Kyrychenko%20_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Лупак Р.Л., Дідич А. М. Економічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. *Науковий вісник ЛТЕУ України*. 2017. Вип. 20.6. С. 248–252. URL: https://nv.ntu.edu.ua/Archive/2010/20_6/248_Lupak_20_6.pdf
6. Наконечний В. В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 1. С. 283–289.

7. Небрат В. В. Теоретичні основи дослідження інституційної трансформації економіки. *Економічна теорія*. 2017. № 2. С. 34–49. URL: http://etet.org.ua/docs/ET_17_2_34_uk.pdf
8. Попова К. Г. Теоретизація основ місцевого самоврядування в аспекті сучасних управлінських реформ. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4. Ч. 1. С. 290–297. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/363/358>
9. Тищенко К. М. Поняття та основні теорії походження місцевого самоврядування. *Державне будівництво*. 2009. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_21

REFERENCES

- Bobrovska, O. Yu. "Resursna teoriia v proektsii na rozvytok terytorialnykh hromad" [Resource Theory in the Projection of Territorial Communities Development]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka*, iss. 1 (2019). [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/14.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/14.pdf)
- Dehtiarova, I. "Teorii rehionalnoho rozvytku ta yikh evoliutsiia yak osnova suchasnoho rehionalnoho upravlinnia" [Theories of Regional Development and Their Evolution as the Basis of Modern Regional Management]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, no. 4 (2010): 141-148.
- Hrab, S. "Polityko-pravovi pohliady V. Lypynskoho ta M. Drahomanova pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini" [Political and Legal Views of V. Lypynskyi and M. Drahomanov on Local Self-government in Ukraine]. *Mistseva vlada i samovriaduvannia v Ukraini ta derzhavakh svitu: istoriia ta suchasnist (aspekty prava)*. Lviv: INPP NU «Lvivska politekhnika», 2017. 25-30.
- Kyrychenko, Yu. M. "Terytorialna hromada yak bazovyi element systemy mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy: teoretychne vyznachennia" [Territorial Community as a Basic Element of the System of Local Self-Government in Ukraine: A Theoretical Definition]. *Forum prava*, no. 4 (2012): 451-457. https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5321/Terytorialna%20hromada%20yak%20bazovyi%20element%20systemy_Kyrychenko%20_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lupak, R. L., and Didych, A. M. "Ekonomichni osnovy zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva v umovakh rynkovykh vidnosyn" [Economic Bases of Providing of Competitiveness of Enterprise in the Conditions of Market Relations]. *Naukovyi visnyk LTEU Ukrainy*, iss. 20.06 (2017): 248-252. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_6/248_Lupak_20_6.pdf
- Nakonechnyi, V. V. "Osnovni svitovi modeli mistsevoho samovriaduvannia: porivnialnyi analiz" [The Main Global Models of Local Self-government: A Comparative Analysis]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 1 (2014): 283-289.
- Nebrat, V. V. "Teoretychni osnovy doslidzhennia instytutitsiinoi transformatsii ekonomiky" [Theoretical Foundations of the Study of the Institutional Transformation of the Economy]. *Ekonomichna teoriia*, no. 2 (2017): 34-49. http://etet.org.ua/docs/ET_17_2_34_uk.pdf
- Popova, K. H. "Teoretyzatsiia osnov mistsevoho samovriaduvannia v aspekti suchasnykh upravlinskykh reform" [Theoretization of Local Government Fundamentals in the Aspect of Modern Managerial Reforms]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, iss. 4, part 1 (2016): 290-297. <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/363/358>
- Tyshchenko, K. M. "Poniattia ta osnovni teorii pokhodzhennia mistsevoho samovriaduvannia" [Concepts and Main Theories of the Origin of Local Self-government]. *Derzhavne budivnytstvo*, no. 1 (2009). http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_21